

mozgalom állásáról. Beszámolójában érinti a magyar falumunkával szemben történt magyar állásfoglalásokat. Ebben a beszámolóban O. Neam u azt a különös vádat emeli a Korunk ellen, hogy elutasítóan és gúnyosan viselkedik a parasztsággal szemben s ironizálja a falumozgalom törekvéseit ellentétben a Helikon-nal, amelynek osztályképletét különben a cikikíró ismeri. Szükségesnek tartjuk leszögezni, hogy az ardeali falumozgalom, amit a Korunk állítólag elvet a szlovenszkói Sarló által kezdeményezett falumunkának a visszénye csupán. A Sarló által kezdeményezett falumozgalom az ardeali falumozgalmak példaképe. Viszont ugyanazok a Sarlósok, akik az ardeali falumunka mintaképeül szolgáltak, állandó munkatársai voltak a Korunknak. Ugyanazok, akik Szlovenszkón falumunkát végeztek, a Korunkban számoltak be a falumunka végső szociológiai eredményeiről. A Sarlósok keleteurópai analízisei, amelyeknek kiindulópontja a Sarlósok falumunkája volt a Korunkban láttak napvilágot. De függetlenül a Sarlósok ily' irányú aktivitásától a Korunk hívta fel a magyar közvélemény figyelmét a parasztság s nem utolsó sorban a román parasztság helyzetére, megelőzve ezzel minden folyóiratot — beleértve a monográfiai iskola folyóiratait is. Az agrárválság által sújtott falu gazdasági, szociális, sőt kulturális helyzete, ha nem is minden vonatkozásban, de legfőbb pontjaiban állandó tárgya a Korunk tudományos érdeklődésének. O. Neam u jóhiszemű tévedését kénytelenek vagyunk korrigálni éppen az általa képviselt társadalomtudományi iskola valóságsszeretete nevében. Hisz a valóság alapos megfigyelésének és ismeretének tétele nemcsak az objektív szociális tényekre, hanem az ezekről történt állásfoglalásokra is vonatkozik.

U R A K A T A N Y Á N

Irta: VERES PÉTER

Részlet szerző rövidesen megjelenő önéletrajzából. (A szerk.)

...A tanító félelmetes volt. Nekem is, mint a többi parasztgyerekeknek, amíg iskolába nem jártam, a tanító olyan mumus volt, mint a picikéknek a tollászsídó vagy a kéményseprő. Mindig avval ijesztgettek, ha nem jól viselkedtem, hogy majd így meg majd úgy a tanító megver, ha nem tanulok vagy rosszalkodok. S ez a tanító, már az anyám és a nagybátyám és néném elbeszélése szerint is, akik elébe jártak, egyáltalában nem volt bizalomgerjesztő. Nagy, magas, ősz, tekintélyes külsejű ember volt, akinek az volt az állandó mondókája, amit napjában többször is elmondott és ami az egész faluban még ma is fenntartja az emlékét, hogy: „plajbász legyen, hegyes legyen, tokba legyen.” Kemény kis orgona vagy tamaris pálcákat vágott a kertből és avval fegyelmezte a gyerekeket. Bogaras vén ember volt egyébként, de én ezt még akkor nem tudtam, olyan magasan állott fellettem. „Ur” volt s én eddig urat még nem sokat láttam, az is zsidó volt. A tanyán ugyan volt egy ispán, az öreg Ellenbogen, de az csöppet sem volt félelmetes ember. Tudtam ugyan, mert hallottam a felnőttektől, hogy van az ispán urnái még nagyobb ur is, sőt kettő is: a „Samu ur” meg a „Dezső ur”, de én ezeket közlelről soha sem láttam. Néha a hintójuk berobogott a tanyába vagy beszaladgálta a határt, egyik nyájtól a másikhoz, dehát mi olyankor elhúzódtunk. Csak messziről láttuk, hogy az „Ur”-nak fehér ruhája (leginkább nyáron kerültek felénk) és fényes, a napon csillogó szalmakalapja van. S hogyha le is száll a kocsiról, pár lépést tesz, pár szót szól a pásztorral vagy a cselédekkel, a hintó ilyen-

kor lépésben kíséri, hogy közel legyen — azután visszaül és elhajtat megint. Néha meg le se száll, csak egy kicsit előrehajlik, a ragyogó kalap és a fehér ruha éppen csak, hogy kivillan a kocsiból azután fordul a kocsi és elrobog. A szegény pásztor vagy kerülő (más emberrel ritkán állottak szóba, ami ezeknek nagy könnyebbség volt, s csak nevettek a szegény kerülőt, aki szorult és izzadt, azt sem tudta, melyik lábára álljon, ha jött az „Ur”) megkönnyebbült lélekkel, ment a dolgára, a jószág vagy az emberek után. Bizony nagyon nehéz helyzetben van az ilyen szolga, az ilyen külső cseléd. Mert a belső cselédhez ha finom is az ur, de a külsőt, már a tekintély miatt is sokszor leszidja. S mert a gazdálkodás rengeteg bajjal jár, mert a dolgok az ezer ok közbejátszása miatt sohasem úgy sikerülnek, mint ahogy az irodában eltervezik, vagy az időjárás vág közbe vagy az emberek hanyagsága és könnyelműsége, akik sajtóságon módon és a földesur szerint bitang, aljas módon, sohasem teszik szivügyükké a gazda érdekeit, hanem csak a magukéval törődnek, az urét meg egye meg a fené (persze az még csodálatosabb, hogy a birtokosok ezt nem képesek megérteni) — vágy pedig egyszerűen a pesti vagy a csikágói tőzsde, azért majd minden széjjelzés a gazdaságban feldühti az urat. Olyanformán van ez is, mint ahogy az ezredes ur angyal a tisztiszolgájához, de ördög az ezredéhez, részint a fegyelem, a tekintély miatt, részint mert a bitangoknak saját fejük van s ez a saját fej butasággal és ellentmondással van tele.

És minden ilyen feldühitésnek a cselédember adja meg az árát. Mert még azt a szidást is, ami az ispánnak szólna, a legtöbbször neki kell zsebre dugni. Az ispán csak „értsen belőle”. Ezért minden cseléd féli az Urat. S mert az Ur nem katona, hanem egyszerűen csak egy zsidó, néha öreg, néha tulfiatal, de ritkán Ur testi tekintéllyel, de meg a parasztöntudat maradványai akadályozzák benne az embert, hogy szabályszerűen haptákba álljon, ezért van az, hogy a szegény cselédember csak topog, sem feszesen, sem hanyagul nem mer állni. Keserves állapot, nem kívánom senkinek, éppen azért magam is inkább voltam mindig munkás, mint cseléd. A munkással jobban megelégednek, ha csak a munkaerejét adja is, de a cselédnek a szive-lelke is az uré kell, hogy legyen.

Dehát ezek az urak még akkor nekem, úgy szintén a grófok is, akik télidőben néha megjelentek hájtóvadászatra a határban, s akiktől szörnyülködve mesélték, hogy még az asszonyok is nadrágba vannak, lovagolnak és vastag szivart szivnak, olyan idegenek, rejtélyesek és féltelmetesek voltak, mint a „gyapány” császár, a muszka cár, Ferencz Jóska meg Kossuth Lajos, akiről az öreg Ellenbogen hajnalonként sokat beszélt. — Az volt a szokása ugyanis, hogy hajnalonként, amikor a cselédek kimentek etetni, ő sorrajárta az istállókat, azután még a cselédházakat is. Elfecsegett az asszonyokkal és megnézte, mit csinálnak fröstökre az emberek. Egyes cselédek haragudtak is ezért, avval vádolták, azért jár be, hogy kilesse, nem eszik-e valaki lopott húst. De én nem hiszem, hogy ez lett volna az ok, mert a döglött birkákat ugyis ideadta, néha hétszámra nem fogyott ki a parázs hús s jutott a kutyáknak is, mert körül a tanyán itt-is ott-is bűzlött egy félig rágott dögbirka. Ha nem döglött a birka, olyankor persze színét se láttuk a husnak. Inkább csak azért járt a cselédházakba, mert unta magát s amíg a jószág evett, eltöltötte az időt az asszonyokkal. Az asszonyok pirítottak a kemencénél, tepertőt sütöttek, keménymagos vagy lebbencseleveszt főztek (tehene csak az ispánnak volt a tanyában és a gulyaszamadónak, s így senki sem evett tejet a beláthatatlan legelő Ss a

számlálhatatlan jószág közepette!) ő meg elbeszélgetett velük. No nem történt semmi, mint gondolni lehetne, az ispán öreg és totyakos volt és mondom 2-3 család lakott egy szobában, annyira nem számos ember volt, hogy az asszonyok gyakorta előtte öltöztek fel, csak nagyon szeretett beszélgetni. Tőle hallottam a bürokról, meg a gyapánokról, akik háborúznak, csak avval nem voltam tisztában, hogy kivel és miért. Különben is a búr háború akkor már régen elmúlt. Mesélt 48-ról meg a muszkákról és más ilyen furcsa dolgokat. Meg azt is, hogy amikor ő fiatal ember volt, olyan szigorú világ volt (nyilván a Bach-korszakot értette), hogy még félrepisilni se volt szabad. Hogy ő ezt tréfából mondta-e vagy pedig ilyen furcsa módon jellemezte az akkori szigorúságot, azt nem tudom, csak erre a furcsa szavára mindig emlékszem Nagy negyvennyolcas volt az öreg, mint minden falusi zsidó még abban az időben, akikben az asszimilációs hajlam legelőször is a politikai felfogás azonosságában jelentkezett és én lelkesedve hallgattam a parlagi politizálást, amit az öreg az asszonyok közt felelőtlenül és ellenőrizetlenül folytatott. Tőle hallottam még a kutyafejű tatárokról is, akiket valami szörnyű lényeknek képzeltem, valódi kutyafejűvel, mert természetesen mint minden gyermek és primitív ember a szavakat és fogalmakat valódi értelmükben jelenítettem meg.

Noshát ez a barátságos, öregesen-gyerekes és parasztosan műveletlen öreg ember (szinte hihetetlen ma, a világháború tapasztalatai után, hogy milyen primitív volt még akkor a mi népünk), igazán nem személyesíthette meg előttem az urat, akitől félni kell. Különben is, komikusan kicsi ember volt, mellékesen "kisispán"-nak is hívták, s mi gyerekek annyira nem féltünk tőle, hogy az ócska zszindelyt, amit ő a saját háztartása számára az óla mögé rakatott, állandóan lopkodtuk anyáméknak gyujtósna, s ha meglátott, csak neveltünk és elszaladtunk. A felnőttek beszédeiből persze tudtuk, hogy mi senkik sem vagyunk a tanyán, még az ispán ur sem sok, hanem az Uré itt minden, s csak cselédek vagyunk az ispán urral együtt...

FREUD ZSIGMOND EMBER- ÉS VILÁGSZEMLÉLETE

Irta: NEUFELD BÉLA

A 80 éves Freudot a napokban ünnepelte a szellemi világ. Megérte, hogy a bécsi orvostársaság, ahol félszázaddal ezelőtt első megszólalását lehurrogta — a hisztéria szexuális eredetének tana miatt — ma *Wagner Jauregg-el* az élén ünnepelte. Világszerte ünneplik tudományos fórumok és a termelő szellemiség java — írók, művészek — manifesztumban fejezi ki háláját és csodálatát ama szellemi gyarapodásért és ösztönzésért, amit Freud műve a szellemi élet minden megnyilvánulására gyakorolt.

Tényleg szinte egyedülálló a mű és alkotója pályája. A pszichoanalízis megalapozója és betetőzője függetlenül idegen hatástól, szellemi elődöktől és örökségtől — egyedül alakította ki rendszerét. Talán *Darvin* volna hozzáfogható. És bár a kritika joggal fedi fel szellemi rokonságát kivált *Schopenhauer* és *Nietzschével* — amit e hasábokon ismételtén megtettünk — semmi kétség, hogy a filozófusok aforizmatikus, in-